

ANTROPOCÈ I SOSTENIBILITAT

Els efectes secundaris de la Revolució Industrial han començat a deteriorar el planeta i alterar significativament les condicions en que es desenvoluparà el futur. Per això s'ha incorporat a moltes activitats (incloent el disseny) el requeriment de la sostenibilitat. No obstant això, en la incorporació d'aquest requeriment, s'han produït malentesos i confusions.

1 L'aplicació de determinades tècniques com si fossin universals, sense considerar les condicions locals d'allà on s'aplica. La tècnica apropiada a cada cas és la que utilitza ma d'obra i recursos locals, és respectuosa amb el medi i propulsa l'autonomia i suficiència de la població, tant en l'agricultura, com en la producció industrial i la construcció. En són exemples (desgraciats) els habitatges "high-tech" d'emergència basats en materials industrials que estan fora de l'abast dels destinataris. Són representatives d'aquesta cultura tecnològica paternalista algunes tesines de màster que es presenten actualment a les Universitats.

2 És sabut que la sostenibilitat de l'habitatge no acaba, sinó que comença amb el projecte i la construcció. Ha de seguir en les fases d'ús, manteniment, conservació, modificacions, reutilització, recuperació, renovació i rehabilitació, evitant l'enderroc. Però no són els únics, requereixen a més emplaçament, equipament i serveis adequats.

3 És conegut l'impacte negatiu del turisme perquè contamina, malbarata recursos i modifica substancialment les comunitats. La sostenibilitat no resultarà solament de la suma de sostenibilitats dels factors que hi participen (transport, hoteleria, comerç restauració, entreteniment, cultura, etc). Caldrà considerar-la en conjunt buscant el manteniment i la millora del medi, el paisatge, la flora, la fauna, el patrimoni, la convivència i les comunitats i minimitzant els impactes ecològics i socials.

4 Els efectes secundaris no contemplats en el disseny. La llista és molt llarga: el consum total de recursos, la producció de residus, la contaminació, l'acidificació dels oceans, l'extinció d'espècies, la modificació dels hàbitats, l'efecte hivernacle dels gasos refrigerants, els lliscaments, la toxicitat d'alguns materials com el plom o l'asbestos, les emissions de CO₂ de les tèrmiques alternatives a les nuclears, la mortalitat de les aus produïda pels molins de vent ubicats en rutes migratòries o el consum de combustibles fòssils no renovables que emeten gasos d'efecte hivernacle que escalfa el planeta amb resultats imprevisibles. És precisament aquest canvi climàtic que ha iniciat l'antropocè, la nova era geològica, l'època en què l'activitat humana ha començat a generar efectes massius a nivell mundial.

5 Desenvolupament no és el mateix que creixement. El creixement econòmic de les últimes dècades ha consumit molts recursos, s'ha instal·lat en la crisi permanent i ha incrementat les desigualtats. Genera més problemes dels que ha resolt. Per tant, el desenvolupament entès com a creixement econòmic serà difícilment sostenible. Caldrà vincular-lo a la salut ecològica del planeta i adaptar-lo a les condicions (pitjors) que s'han derivat dels efectes col·laterals del progrés, moderar el consum energètic, utilitzar energies netes, reduir les emissions, assumir el canvi climàtic i l'escalfament global. O sigui, més que de restituir situacions anteriors al malbaratament, es tracta és d'adaptar-se a les noves condicions que aquest imposa.

Les confusions esmentades i els efectes inesperats de la sostenibilitat conviden a modificar el que s'ha considerat fins ara desenvolupament sostenible adaptant-se al canvi climàtic, atenuant l'escalfament global, reduint la vulnerabilitat, reconstruint, rehabilitant, conservant i canviant les formes de producció i consum.

Recomanacions pragmàtiques:

Les 4 recomanacions de l'Institut Americà d'Arquitectes (Paula Melton, 2018):

- 1 Reduir les emissions de CO₂. (La fabricació del ciment emet el 8% del total)
- 2 Aprofitar els edificis existents. "L'edifici més ecològic és el que ja existeix"
- 3 Reduir l'energia incorporada als materials de construcció
- 4 Utilitzar energies renovables

S'hi poden afegir:

- 5 Utilitzar materials locals
- 6 Prefabricar

Bibliografia

D.Acosta, 2019: "Diseñar en el antropoceno. La arquitectura más allá de la sostenibilidad". EDITEMOS, Venezuela.

P.Melton, 2018. "Four ways architects can fight climate change". AIA, November 13
<https://www.aia.org/articles/6074306-four-ways-architects-can-fight-climate-cha>